

УДК [930.25:004.91:352.075](477.54-25)

*Христина Хаціна,
аспірантка ХДАК,
головний спеціаліст Адміністрації
Дзержинського району Харківської міської ради*

Проблеми інформатизації архівних ресурсів в органах державної влади (на прикладі Харківщини)

Проведено аналіз проблем інформатизації архівних ресурсів у сфері державного управління, зокрема на прикладі Харкова та Харківської області; визначено шляхи та способи їхнього вирішення.

Ключові слова: архівні ресурси, інформатизація архівних ресурсів, інформаційні технології, інформаційне суспільство, органи державної влади, Харківська область.

Одним із найважливіших показників ефективності інформатизації архівних ресурсів є ступінь їхньої доступності користувачеві. Саме за цим показником Україна відстає від розвинутих країн світу. Причини такого становища:

— значна частина архівних ресурсів приховується від громадськості за різними мотивами, а відомчі ресурси практично закриті для позавідомчого використання;

— комерційні ресурси занадто дорогі для масового користування;

— частина електронних архівних ресурсів подана в несумісних програмних оболонках;

— багато власників ресурсів не мають засобів або технологій для забезпечення розповсюдження інформації та доступу до неї.

Сьогодні з усіх інформаційних ресурсів в електронному вигляді, які потребують міжвідомчого використання, лише менш ніж до 10% є доступ у дистанційному режимі; потреба ж у взаємному комп'ютерному інформаційному обміні тільки між органами державної влади значно більша [8]. Архівне забезпечення є базою, на якій ґрунтується управлінська діяльність державного апарату органів влади. Збережену інформацію тут варто розглядати як певну сукупність різноманітних повідомлень, відомостей, даних про відповідні предмети, явища, процеси, відносини тощо, які, будучи зібраними, систематизованими і перетвореними в придатну для використання форму, відіграють в управлінні істотну роль.

Інформація, що циркулює в органах державного управління, різноманітна і різноманітна. Вона може відноситися до зовнішньополітичної, економічної, соціально-політичної та екологічної сфери. Інформація цих видів має самостійну цінність також для відповідних регіональних управлінських структур, коли вони виступають як органи, що приймають рішення в межах своєї компетенції. Крім того, вона служить основою для розроблення нормативних документів. Необхідні зведення можуть утримуватися в законах, інших нормативних актах, юридичних рішеннях, листах, довідках, оглядах, інформаційних бюлетенях, пам'яті співробітників держапарату тощо [7].

Саме від організаційної стадії процесу управління залежить успіх справи. Завданням державного управління є реалізація державної інформаційної політики відповідно до затвердженої концепції, а також до запропонованого варіанта її розвитку на основі чинного законодавства, для практи-

чного вирішення чого необхідно виконання ряду умов, серед яких зазначимо таку: у системі органів державної влади потрібно сформувати єдину структуру, функцією якої є проведення державної інформаційної політики. Ця структура охоплює всі гілки та рівні державної влади і включає як її спеціалізовані органи, що забезпечують регулювання інформаційної сфери, так і підрозділи в інших органах, що відповідають за інформаційні аспекти діяльності у сфері їхньої компетенції (в тому числі й за інформатизацію архівних ресурсів) [12].

Дії органів державної влади в усіх напрямках інформатизації регламентовані законодавством, що визначає права та обов'язки центральних і місцевих органів державної влади й органів місцевого самоврядування щодо створення державних інформаційних ресурсів та організації доступу до них, а також системою стандартизації та уніфікації форм документів, класифікаторів, засобів інформаційних технологій, протоколів зв'язку тощо. Апаратно-програмні засоби інформатизації забезпечують захист інформації на будь-якому з етапів її електронного оброблення, зберігання, приймання і передавання; засоби захисту інформації мають відповідати вимогам, що встановлені Комісією з питань інформаційної безпеки, Державним комітетом зв'язку та інформатизації України, Радою національної безпеки і оборони України, іншими компетентними органами державної влади. Вирішення цих завдань дасть можливість забезпечити захист державних інформаційних ресурсів, в тому числі й архівних [8].

Проблеми інформаційного забезпечення функціонування органів державної влади можуть бути вирішені шляхом концептуального підходу, що сприятиме переходу від технологічного характеру інформатизації ("оснащеність" комп'ютерами) до політичних, економічних і соціальних пріоритетів (прозорість, безпека й підзвітність держави громадянам і суспільству, підвищення ефективності діяльності влади).

Нині в органах місцевого самоврядування, у міській раді та районних адміністраціях Харківщини використовується понад 1300 комп'ютерів і більше сотні різних інформаційних систем. Обсяг нагромадженої інформації обчислюється кількома терабайтами. Практично всі комп'ютери об'єднані в локальну комп'ютерну мережу. Однак відомча роз'єднаність і відсутність відповідних нормативних актів перешкоджають вільному обміну інформацією. Окремі інформаційні ресурси не розраховані на одночасну роботу

значної кількості користувачів, мають нестандартні закриті формати. Однакова інформація в різних системах дублюється і спотворюється, стає недоступною для керування територією і господарством міста [10]. Його інформатизація також обтяжується тим фактором, що вона є складною системою, яка еволюціонує і у моделі якої переважає просторовий аспект. Органи керування, ресурси і процеси розподілені по території мегаполіса. Тому найважливішим елементом цього інформаційного середовища має стати геоінформаційна система (ГІС). Варто зазначити, що сьогодні використовуються високошвидкісні оптоволоконні канали зв'язку, побудовані та введені в експлуатацію сотні кілометрів локальних комп'ютерних мереж, створюються цифрові моделі міської території, впроваджується єдина система електронного документообігу. Це уможливило перехід до створення високоєфективних розділених інформаційних систем [9].

У Харкові створено спеціальну структуру, що не має аналогів в інших містах — комунальне підприємство "Міський інформаційний центр" (КП "МІЦ"). Його співробітники займаються питаннями інформатизації міської ради та її виконавчих органів, а саме: створенням Єдиної інформаційної системи, розробленням низки технічних вимог з будівництва об'єктів локальних мереж і програмного забезпечення, проектів нормативних актів для різних інформаційних систем, здійсненням централізованого обслуговування техніки, створенням інтернет-ресурсів і баз даних.

На основі викладеного можна зробити висновок, що відомча роз'єднаність, використання деяких застарілих систем, відсутність єдиної методології розвитку інформатизації в місті та в керуванні міським господарством вимагає переходу на якісно новий рівень інформатизації на Харківщині — рівень інтеграції міських інформаційних ресурсів, використання сучасних телекомунікаційних та інформаційних систем.

Варто звернути увагу на те, що більше половини існуючого парку обладнання застаріло і потребує заміни сучасними засобами оброблення інформації. Упродовж 2008—2010 років, через відсутність фінансування, для інформаційно-комп'ютерного забезпечення Харківської міської ради не було придбано жодної одиниці комп'ютерної та офісної техніки. Подібна ситуація склалася в окремих комунальних підприємствах міста та районних адміністраціях, у яких при майже стовідсотковому забезпеченні потребує оновлення понад 50% інформаційного обладнання. Програмний комплекс ведення електронного архіву документів "Нормативні документи", створений відповідно до розпорядження Харківського міського голови, висвітлює діяльність органів місцевого самоврядування та забезпечує вільний доступ до електронних версій нормативних документів, які приймаються головою, міською радою та її виконавчими органами [9].

Для підвищення інформатизації харків'ян про діяльність місцевих органів влади планується проведення робіт щодо розроблення та підтримання працездатності веб-ресурсів цих органів. Створений та успішно експлуатується електронний архів рішень (<http://www.citynet.kharkov.ua/>) Харківської міської ради, розпоряджень Харківського міського голови.

Забезпечення збереження документів, що утворилися у процесі діяльності підприємств, установ і організацій та мають культурну цінність і є надбанням українського народу, залишається першочерговим завданням в архівній галузі України, й зокрема Харківської області. Однак спостерігаються певні недоліки щодо інформатизації архівних підрозділів. Наприклад, на сьогодні не забезпечені комп'ютерами архівний відділ Печенізької районної державної адміністрації та орендуються комп'ютери архівними відділами Борівської і Великобурлуцької районних державних адміністра-

цій. Незадовільна ситуація й із забезпеченням архівних відділів Богодухівської, Борівської, Ізюмської, Кегичівської, Коломацької, Красноградської, Краснокутської, Нововодолазької, Печенізької та Харківської районних державних адміністрацій принтерами. Ксерокси мають лише архівні відділи Балаклійської, Вовчанської, Зміївської, Лозівської, Сахновщинської, Чугуївської, Шевченківської районних державних адміністрацій та архівні відділи Лозівської й Харківської міських рад [3].

Отже, головними проблемами інформатизації архівних ресурсів органів місцевого самоврядування, на прикладі Харківщини, на наш погляд, є такі:

- матеріально-технічна база і кадрове забезпечення державних архівних установ не відповідають сучасним стандартам і потребам;

- протягом тривалого часу не ведеться будівництво сучасних архівосховищ, не виробляються спеціалізоване технологічне обладнання, матеріали для забезпечення збереження документів;

- недостатнє фінансування не дає змоги поповнювати Національний архівний фонд документами культурної спадщини України;

- потребують державної підтримки підготовка кадрів для архівних установ і проведення наукових досліджень у галузі архівознавства, документознавства та інформатизації;

- низький рівень комп'ютеризації архівних установ, з одного боку, і значна трудомісткість процесів переведення в електронну форму архівних фондів, з іншого;

- стрімке збільшення загального обсягу електронних архівних ресурсів за відсутності загальнодержавної системи їхнього нагромадження, зберігання та використання для задоволення інформаційних потреб суспільства;

- відсутність єдиного державного реєстру електронних архівних ресурсів;

- невизначеність на законодавчому рівні питань щодо статусу електронних архівних ресурсів органів державної влади в Інтернеті;

- відсутність єдиної інформаційної інфраструктури, яка охоплює архівні установи місцевого самоврядування.

Означені проблеми можна розв'язати шляхом:

- проведення моніторингу електронних архівних ресурсів для визначення тих, що мають загальнодержавне значення;

- удосконалення нормативно-правової бази;

- переведення в електронну форму документів, які зберігаються в архівних фондах;

- створення єдиної інформаційної інфраструктури, яка б охоплювала архівні установи органів державної влади і забезпечувала належний рівень роботи працівників зазначених установ з використанням сучасних інформаційних технологій;

- розроблення і впровадження єдиних стандартів (форматів) обміну архівними записами, їхньої гармонізації з міжнародними правилами;

- проведення наукових досліджень щодо удосконалення інтелектуальних технологій пошуку та аналітичного оброблення електронних архівних ресурсів, а також впровадження і використання програмного забезпечення для інформатизації архівних установ;

- підвищення кваліфікації, рівня підготовки і перепідготовки фахівців-архівістів в органах державної влади з питань використання новітніх інформаційних технологій.

Таким чином, назрілі завдання потрібно вирішувати, тільки застосовуючи сучасні засоби. Зважаючи на економічні негаразди, можна тимчасово відкласти впровадження інформаційних технологій, але це поставить під загрозу

виконання багатьох державних функцій і в кінцевому підсумку завдасть істотної шкоди репутації та інтересам держави.

Рушійним фактором упровадження систем електронного документообігу і, як наслідок, електронних архівів, безсумнівно, має стати державна програма "Електронна Україна". Створення, оснащення і наповнення електронного архіву надають можливість державним організаціям здолати паперову лавину, перейти до сучасних технологій використання документів, інтегрувати у міжнародний інформаційний простір.

Серйозно ж прогнозувати розвиток інформаційних технологій у галузі можна лише за умови гарантованого фінансування технологічного фундаменту інформатизації — Програми створення інтернет-ресурсів державних архівів органів місцевого самоврядування.

Список використаної літератури

1. *Арістова І. В.* Державна інформаційна політика: організаційно-правові аспекти : монографія / І. В. Арістова ; за заг. ред. Бандурки О. М. — Х. : Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. — 368 с.
2. *Боряк Г.* Архіви України: В серці суспільства чи на маргінезі суспільних потреб? / Г. Боряк // Архіви України. — 2004. — № 1/2. — С. 5—29.
3. *Довідка* про роботу архівних відділів районних державних адміністрацій та міських рад міст обласного значення щодо забезпечення збереження документів Національного архівного фонду та рівень їх матеріально-технічного забезпечення. — Режим доступу: <http://www.kharkivoda.gov.ua>. — Назва з екрана.
4. *Дубровіна Л. А.* Основні положення концепції комп'ютеризації архівної справи в Україні / Л. А. Дубровіна // Студії з архівної справи та документознавства. — 1998. — Т. 3. — С. 6—17.
5. *Про* Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007—2015 роки : Закон України від 9 січня 2007 року № 537-V // Голос України. — 2007. — 6 лют.
6. *Лавренко А. Г.* Центральний державний електронний архів України: пошук відповідей на виклик часу / А. Г. Лавренко // Архіви України. — 2008. — №1/2. — С. 67—70.
7. *Матяш І.* Організація архівної справи в сучасній Україні / І. Матяш // Студії з документознавства та архівознавства. — 2005. — Т. 13. — С. 10—26.
8. *Про* стан і перспективи впровадження електронного документообігу та створення електронних архівів / Державний комітет архівів України. — Режим доступу: http://www.archives.gov.ua/law_base/SCAU/index.php?2003_12_16_decision. — Назва з екрана.
9. *Програма* інформатизації міста Харкова на 2011 рік. — Режим доступу: <http://city.kharkov.ua/documents/42711.doc>. — Назва з екрана.
10. *Програма* інформатизації Харківської області "Електронна Харківщина" на 2011—2013 роки. — Режим доступу: <http://kharkivoda.gov.ua/documents/4274/305.doc>. — Назва з екрана.
11. *Проценко Т.* Основні напрямки інформатизації державного управління в процесі становлення громадянського суспільства / Проценко Т. // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. — 2002. — № 1. — С. 339—344.
12. *Таїров А. І.* Державна інформаційна політика України в системі масової комунікації / А. І. Таїров // Політологічний вісник. — 2007. — Вип. 25. — С. 174—183.

Проведен анализ проблем информатизации архивных ресурсов в сфере государственного управления, в частности на примере Харькова и Харьковской области; определены пути и способы их решения.

The analysis of problems of informatization of the archived resources is conducted in the field of state administration, in particular, on the example of Kharkiv and Kharkiv area; certainly ways and methods of their decision.

Надійшла в редакцію 21 жовтня 2011 року